In gesprek met CHE hoofddocent & relatie-manager Arnold Stijff en CHE directielid Herman Oevermans

‘Elkaars expertise erkennen en samen de kerk verrijken’

Vlnr: CHE hoofddocent en relatiemanager Arnolt Stijf, BNP-directeur ds. Roel Knijff en CHE directielid Herman Oevermans

In de centrale hal van de Christelijke Hogeschool Ede (CHE) bruist het van het studentenleven. Een plek om met elkaar te socializen, activiteiten te organiseren en te eten. Het is een drukte van belang. Als we, ds. Roel Knijff en ds. Lennart Aangeenbrug, aankomen in de centrale ruimte op de afdeling theologie valt het contrast gelijk op. Een ruimte die lijkt op een huiskamer met aan een kant een goed gevulde (theologische) boekenkast in kwantitatieve en kwalitatieve zin. Hier wordt gestudeerd.

In de reeks waarin we de ontwikkelingen volgen van theologie-opleidingen staan we dit keer stil bij de opleiding theologie op hbo-niveau.

Net als de theologie zelf, zijn ook de theologie-opleidingen aldoor in beweging. Dat brengt nieuwe vragen en uitdagingen met zich mee. In deze reeks verkennen we hoe de opleidingen veranderen, welke verschuivingen gaande zijn en hoe ze inspelen op de vragen en kansen van deze tijd.

Veranderend onderwijsveld

We gaan in gesprek met ds. Arnolt Stijf en Herman Oevermans over theologie zoals dat op de CHE wordt aangeboden op hbo-niveau. Al snel raken we inhoudelijk in gesprek over de klassieke en moderne kijk op het verschil tussen hbo (hoger beroepsonderwijs) en wo (wetenschappelijk onderwijs); dat het klassieke beeld dat universiteiten vooral theoretisch onderzoek doen en het hbo voor de praktijk opleiden is een achterhaald beeld. Sinds 25 jaar is het veld van onderwijs en onderzoek zowel op zowel hbo als wo veranderd. De universiteiten hebben een onderzoeksbudget van 3 miljard euro. Waar hbo-instellingen eerder niets hadden, zitten ze momenteel op 400 miljoen euro, en zijn er 700 lectoren en 4000 onderzoekers. De CHE heeft zelf 10 lectoren. Die verandering heeft ertoe geleidt dat er nu ook hbo-masters zijn.

Oevermans: ‘Het eindniveau van een master hier is precies hetzelfde als een master op de universiteit, alleen de aanvliegroute is anders. Het idee dat soms nog in de kerk leeft als zou er aan het hbo alleen wordt opgeleid voor praktijk, klopt echt niet meer

met hoe het vandaag de dag is.
Hbo en wo kunnen elkaar aanvullen: 'Zie het als een heen-en-weerbeweging. Het hbo heeft het universitair onderzoek van het wetenschappelijk onderwijs hard nodig. Niet om eenvoudigweg toe te passen in de praktijk, maar om ermee verder aan de slag te gaan in complexe praktijken. Daar is praktijkgericht onderzoek voor nodig, dat je dan weer terug kunt brengen naar het wetenschappelijk onderwijs. Het zijn vertaalslagen die je maakt. Deze hele ontwikkeling is niet alleen in de kerk (en haar opleidingen, red.) gaande, maar zien we in allerlei sectoren gebeuren.' Kortom, de opbouw van het hoger onderwijs is volop in transformatie.

Competenties

Stijf: 'In de hele recente ambtsdiscussie hebben we dan ook steeds ingebracht dat de kerk moet werken met een objectief kwalificatiekader. Spreek van daaruit met ons als opleidingen.' Er is een duidelijk kwalificatieraamwerk, dat ook door de Nederlandse overheid verankerd is in de wet, is het zogenaamde NLQF. Dit kader schaalt opleidingen in op 8 niveaus en beschrijft per niveau kennis, vaardigheden, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid.
'Als je spreekt vanuit NLQF's kom je los van oude frames van indeling in universiteit óf hbo.

In de klassieke universitaire opleiding Theologie zit een ambiguïteit als het gaat om de toerusting: het kent naast theoretisch onderzoek een hele sterke praktijkcomponent. Net zoals bij de wo-opleidingen tandheelkunde, geneeskunde of bouwkunde. Allemaal opleidingen voor professionele praktijken.' De veranderende context van het werkveld en van de opleidingen vraagt om een nieuwe kijk op en integratie van ideeën van het hoger onderwijs en de werkgever, in dit geval de kerk.

Oevermans: 'Je ziet nu dat de PThU een hybride opdracht krijgt vanuit de kerk. Voldoe aan een academische standaard, maar leid ook professionals op die praktijkervaring hebben. Vergelijk het met geneeskunde. Daar sta je veel meer aan het bed. Zijn er co-schappen.

Stijf: 'De PThU levert goede professionals af. Maar als wij vragen aan gemeentepredikanten waar ze tot hun recht komen, dan valt het mij op dat ze vaak een beroepsprofiel noemen waar een hbo-theoloog ook moeiteloos zou passen.' Speelt hier onderhuids ook de angst voor verdringing? Juist het eerder genoemde raamwerk van NLQF's kan helpen om zaken helder te krijgen: wat vraagt een context en welke professional kun je waar inzetten? Door zo te kijken werk je vanuit de synergie. Als je vanuit de praktijk leert samenwerken, dan blijkt dat je elkaar nodig hebt. Nu zitten we soms nog op de verkeerde plek. Zit een wo-opgeleide theoloog met NLQF niveau 7 op de plek waar een niveau 6 voldoet. Zowel de hbo opgeleide theoloog als de afgestudeerde aan de PThU zijn nodig. Wie met academische expertise - dus niveau 7 - is opgeleid past beter op de plek waar hij of zij deze expertise ook daadwerkelijk volledig kan inzetten.'

In het gesprek komt als voorbeeld een streek voorbij in Groningen waar veel hbo'ers werkzaam zijn in kleine kerkelijke gemeenten. Juist daar zou in een team ook een academisch opgeleide theoloog moeten zitten om in deze context zijn of haar kennis en kunde in te brengen. Door taken goed in beeld te krijgen ('wat heeft een gemeente nodig') en door te differentiëren ('wat kan de professional') kun je vervolgens ook naar de eisen en aansluitingen van opleidingen kijken. Vanuit de BNP zien we dat in de huidige ambtsdiscussie en discussie rond toelatingseisen de complexiteit van de gemeente een soort kapstok wordt. Het lijkt wel of de differentiatie vooral zit aan de kant van de (individuele) kerkelijke gemeente in plaats van de voorganger. In het gesprek met Oevermans en Stijf blijkt dat op de CHE vooral het uitgangspunt is wat iemand kan en gaat doen. Veel gemeenten in Groningen, Friesland en Drenthe werken nu al samen in grotere verbanden. Dan kijk je vanuit de praktijk wat voor theoloog nodig is. Dat kan evengoed een hbo- of een wo-theoloog zijn, afhankelijke van wat er nog mist.

Stijf: 'Maar dan moeten we wel gemeente-overstijgend gaan denken. De praktijk laat zien dat het nodig is.' Oevermans sluit hierop aan: 'In deze hele discussie is samenwerking eigenlijk onderbelicht gebleven. In het klassieke model heb je één voorganger voor één gemeente die met veel vrijwilligers werkt. Zoals Noordmans zei dat Calvijn met de ouderling de Paus schaakmat zet. Maar is ons huidige model niet sleets aan het worden met de vraagstukken van vandaag? Kijk naar hoe de evangelischen, de Luthersen en Rooms-Katholieken hun taken anders georganiseerd hebben.' Zij hebben de taken over professionals verdeeld. Verschillende taken vragen verschillende professionals.

Ambtsdiscussie

In de ambtsdiscussie is ten tijde van Veerman gesproken over junior- en seniorpredikant. Hoe kijken ze daar vanuit de CHE tegenaan?
Oevermans: 'Voor de betaalde professional (de predikant) die het ambt

Arnolt Stijf (1970) was gemeentepredikant te Zegveld en is vanaf 2007 als predikant met bijzondere opdracht verbonden aan de CHE als hoofddocent en relatiemanager. Binnen de opleiding Theologie is hij verantwoordelijk voor het veld 'preken en vieren' en 'vormen en toerusten'.

Herman Oevermans (1965) studeerde rechten, werkte als bedrijfsjurist voor de Universiteit te Utrecht. Sinds 2001 is hij verbonden aan de CHE en momenteel als directeur verantwoordelijk voor de opleidingen Theologie, Leraar Godsdienst, Levensbeschouwing en het Jan Luyken instituut Centrum voor bezieling en professionaliteit. En voegt hij graag toe; redacteur van Wapenveld.

Ongecorrigeerd Proefexemplaar

CHE | Hoofdentree

bekleedt is tot nu toe alleen gekeken naar de wo-opgeleide theoloog. Terwijl een ouderling of diaken ook heel goed een gemeentelid kan zijn die alleen de basisschool heeft afgemaakt.' Dat is een punt wat gaat over de gelijkheid van ambten versus de gevraagde kwalificaties. Het punt is niet dat iedereen maar voorganger moet worden, maar dat de huidige toelating vanuit de geschiedenis beperkt is. 'Ook als je kijkt naar de wereldwijde kerk is het niet houdbaar om vast te houden aan een wo-theoloog alleen.'

Kwalificaties

In de discussie concentreert het zich steeds op de vraag wie nou de woord- en sacramentsbediening mag doen. Alsof wel of niet dopen het hangende punt is, maar dat tegelijk niks zegt over de competenties van een theoloog. Betekent dit ook dat elke hbo-theoloog voorganger zou kunnen worden? De kerk heeft toelatingseisen en daarom mogen van elke theoloog ook competenties gevraagd worden. Zit een hbo'er wel goed in de grondtalen; toch wel een essentiële voorwaarde om te kunnen preken.

Oevermans: 'Vanuit de opleiding zeggen we dat de studenten thuis moeten zijn in de Bijbel, ze goed gebruik kunnen maken van commentaren en alle beschikbare digitale middelen. We zien heel goed dat je meer nodig hebt dan dat je alleen het Hebreeuwse alfabet kent. Laat er geen misverstand over bestaan dat de toegang tot grondtalen zeer belangrijk is.'

Stijf: 'Tijdens een bijeenkomst met 80 predikanten hebben we gevraagd in hoeverre bij de wekelijkse voorbereiding men ook daadwerkelijk de grondtalen las. En dat bleken er niet veel te zijn. Daarom hebben wij altijd gezegd dat onze studenten de tools moeten leren gebruiken die een academisch geschoolde predikant ook heeft geleerd en gebruikt. In gesprekken met academisch geschoolde predikanten merken we dat ook niet elke voorganger even veel in de grondtalen zit. Maar die hebben we zeker ook nodig, om voor de rest de tekst te ontsluiten. Dus ja, laat de één zich maar verdiepen in de grondtekst en zo in teamverband anderen helpen. Het lezen van de Bijbelse grondtalen is één kant; we hebben ook het lezen van 'grondtalen van mensen'.

Naar de toekomst toe, lijkt 'samenwerken' belangrijk te worden. Dat is in delen van Nederland al een heersende praktijk.

Over het algemeen zijn hbo-studenten daar weer beter in. Maar ook dat moet je niet uitspelen en hangt van de persoon af. Wij als CHE hebben voorgesorteerd op eindtermen in de opleiding om de uitstroom richting de nieuwe pastor vast te oefenen'.

Elkaar ontmoeten

Naar de toekomst toe, lijkt 'samenwerken' belangrijk te worden. Dat is in delen van Nederland al een heersende praktijk.

Stijf: 'Wat mij betreft mogen hbo- en wo-theologen elkaar al in het opleidingstraject treffen, bijvoorbeeld met homiletiek. Dan leren ze met elkaar spreken, op elkaar te reflecteren en elkaar te bevragen. Van samenwerken kunnen beide kanten toch wat leren?' Is het dan een gek idee om te zeggen dat je de opleidingen samenbrengt op één plek tot een seminarie-model en op dezelfde campus hbo- en wo-onderwijs aanbiedt?

Oevermans: ‘Emeritus-hoogleraar Cohen betoogt in zijn boek ‘de Ideale Universiteit’ juist dit model. Als je wil opleiden voor een gemeenschappelijke professionele praktijk, dan is het goed om samenhangende opleidingsprofielen bij elkaar te brengen zodat ze elkaar verrijken en elkaar dienen. Neem als voorbeeld het onderzoek ‘Op zoek naar het heilige’ van lector Abrahamse. Hij werkt vanuit de CHE samen met de PThU en IZB.’ Met recht een voorbeeld waaruit blijkt dat de praktijk niet in een modelletje te stoppen is, maar elke situatie weer een eigen aanpak vraagt.
Toch blijft er een boedelscheiding staan tussen hbo- en wo-onderwijs. ‘Het gaat om twee brandpunten van een ellips. Er zijn studenten die via de praktijk leren, studeren, ontwikkelen en reflecteren. En er zijn studenten die de zaak theoretisch benaderen. Zeg maar een research master doen.’

Stijf: ‘Zitten we hier ook niet met de bagage van de oude discussie duplex en simplex ordo? Als je één seminarie hebt met geschiktheidsgesprekken, terugkomdagen, plekken waar je elkaar ontmoet en wat uitloopt op het colloquium, dan versimpel je wel heel veel zaken. Nu is een significant deel van de PThU-opleiding vergelijkbaar met een hbo-bachelor curriculum, wat wij hier doen.’ Dat kan samen.

Knijff: ‘Zou je kunnen zeggen dat de academische opleiding baat heeft bij wat in het hbo-curriculum staat en vice versa? Praktische vaardigheden voor de wo-student en wetenschappelijke insteek voor de hbo-student?’ Stijf: ‘Dat is een scherpe opmerking.’

Permanente educatie en kwaliteitsborging

Het vreemde in deze hele discussie is dat de Permanente educatie (PE) nog een beetje buiten beeld is gebleven. Nog geen 25% van de academische predikanten maakt er gebruik van. Voor kerkelijk werkers ligt het nog lager. Kijk je naar andere beroepsgroepen, dan is nascholing verankert. Neem geneeskunde. Daar worden verplichtingen gesteld waar je je aan moet houden.

Stijf: ‘je mag toch van je professionals vragen dat ze zich tijdens hun werk blijven vormen en blijven leren.’ Oevermans: ‘Ik heb als jurist in andere sectoren rondgelopen. Dan valt de innovatiekracht in de kerk niet mee. Het is pijnlijk als er nog steeds wordt gedacht dat hbo ‘theorie toepassen’ is. We zijn al veel verder.’ →

CHE | Centrale hal

Afsluiter

Stijf: ‘Laten we als verschillende opleidingen alsjeblieft met elkaar samenwerken. Als onze studenten al niet zien dat wij als opleidingen daartoe in staat zijn, hoe moeten ze elkaar dan als professionals vinden?’ Kortom, de praktijk is veranderd. Niet alleen van hoger onderwijs maar ook van kerkelijk speelveld. ‘Denk daarom complementair. Eén plus één is drie.’

Oevermans: ‘Alle ontwikkelingen vragen natuurlijk ook van de academisch geschoolde predikant om zijn of haar rol duidelijk te krijgen. Alle profielen zijn gewoon hard nodig.’

We dwalen nog even af in een discussie of je aan de voorkant nou niet gewoon van alle gemeenten dezelfde afdracht moet vragen, dan kun je aan de achterkant in de beloning differentiëren. Niet een onderwerp dat direct relevant is voor opleidingen, maar wel een indicator dat men ook hier positief betrokken is bij wat er allemaal gebeurt in het kerkelijk erf. Vanuit het besef dat we elkaar nodig hebben en samen tot een oplossing kunnen komen. De praktijk geeft ons uitdagingen. Met een open houding vertrekken we van verschillende punten en trekken we samen op.

Created in Master PDF Editor